კარი, რომელიც ორივე მხარეს იღება

ევროკავშირის სამართალი · კვირა 3 · დარიგება — წევრობა: გაწევრიანება, გასვლა, უფლებების შეჩერება

გიორგი კობერიძე · ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი

📘 **ტერმინოლოგია:** გაბრიჩიძე 2023-ის მიხედვით — **მონაპოვარი** (*acquis*), **კოპენჰაგენის კრიტერიუმები**, **გასვლის შესახებ შეთანხმება**, **უფლებების შეჩერება**. ხელშეკრულების ციტატები — კონსოლიდირებული ტექსტიდან (15.03.2025), ჩვენი თარგმანით + ორიგინალი → გლოსარი.

დასაწყისი: ხელშეკრულება, რომელშიც ბრიტანეთი ჯერ კიდევ წევრია

გახსენით ევროკავშირის შესახებ ხელშეკრულების **ოფიციალური კონსოლიდირებული ტექსტი** — უახლესი, **2025 წლის 15 მარტის** რედაქცია. მუხლი 52 ჩამოთვლის სახელმწიფოებს, რომლებზეც ხელშეკრულებები ვრცელდება. სიის ბოლოს წერია:

> „...ფინეთის რესპუბლიკა, შვედეთის სამეფო და **დიდი ბრიტანეთისა და ჩრდილოეთ ირლანდიის გაერთიანებული სამეფო**.“
>
> *ორიგინალი:* „...the Republic of Finland, the Kingdom of Sweden and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland.“
>
> — *TEU მუხ. 52(1), კონსოლიდ. 15.03.2025, PDF გვ. 43*

ბრიტანეთმა ევროკავშირი **2020 წელს** დატოვა. ხუთი წლის შემდეგ კი ოფიციალური ტექსტი მას ისევ ჩამოთვლის.

კითხვა ლექციამდე: ესე იგი, ბრიტანეთი სამართლებრივად ჯერ კიდევ წევრია? თუ ტექსტი „შეცდომაა“? თუ რაღაც სხვა ხდება — და **რა** განსაზღვრავს, ვინ არის წევრი: სია მუხლ. 52-ში თუ სხვა მუხლი?

პასუხი — ამ დარიგების ბოლოს (🔒 სპოილერი). ჯერ თავად სცადეთ.

ხიდი წინა კვირიდან

გასულ კვირას ვნახეთ, რომ TEU 2-ის ღირებულებები **ორ** მუხლს უკავშირდება. დღეს მესამეს ვამატებთ:

ეტაპი	მუხლი	კითხვა	წიგნი
შესვლა	TEU **49**	ვის შეუძლია გაწევრიანება და როგორ?	გაბრიჩიძე 2023, გვ. 28–32 (პარ. 95–101)
გასვლა	TEU **50**	შეუძლია თუ არა სახელმწიფოს წასვლა — და შეუძლია თუ არა **გადაფიქრება**?	გვ. 32–33 (პარ. 102–106)
სანქცია	TEU **7**	რა ხდება, თუ წევრი ღირებულებებს არღვევს?	გვ. 34–35 (პარ. 107–111)

სასამართლომ 49-ე და 50-ე მუხლები ერთმანეთის **სარკედ** აღწერა:

> „...ევროკავშირი შედგება სახელმწიფოებისგან, რომლებმაც **თავისუფლად და ნებაყოფლობით** აიღეს ვალდებულება ამ ღირებულებების მიმართ [...] რამდენადაც სახელმწიფო ვერ აიძულებენ ევროკავშირში **გაწევრიანდეს** მისი ნების საწინააღმდეგოდ, ვერც ევროკავშირიდან **გასვლას** აიძულებენ მისი ნების საწინააღმდეგოდ.“
>
> *ორიგინალი:* „...the European Union is composed of States which have freely and voluntarily committed themselves to those values [...]“ (პარ. 63) · „...given that a State cannot be forced to accede to the European Union against its will, neither can it be forced to withdraw from the European Union against its will.“ (პარ. 65)
>
> — *CJEU, C-621/18, Wightman and Others, ECLI:EU:C:2018:999, პარ. 63, 65, PDF გვ. 11–12*

📌 ვინ ვინაა — ოთხი ორგანო ამ კვირის მუხლებში

ორგანოებს დეტალურად **მომდევნო კვირას** განვიხილავთ. TEU 49, 50 და 7 კი ოთხივეს იყენებს — ამიტომ ჯერ მოკლე „რუკა“:

ორგანო	ვინ ზის	ამ კვირის როლი	მუხლი
ევროპული საბჭო (*European Council*)	სახელმწიფოს ან მთავრობის მეთაურები + პრეზიდენტი + კომისიის პრეზიდენტი	იღებს **გასვლის შეტყობინებას**, აძლევს მოლაპარაკების მიმართულებას; ადგენს 7(2)-ის დარღვევას	TEU 15 *(PDF გვ. 21)*
საბჭო (*Council*)	თითო **მინისტრი** ყოველი წევრი სახელმწიფოდან	იღებს **გაწევრიანების განაცხადს**; დებს გასვლის შეთანხმებას; 7(1) და 7(3)	TEU 16 *(PDF გვ. 22)*
ევროკომისია	ევროკავშირის ზოგადი ინტერესი	**დასკვნა** განაცხადზე; წინადადება 7-ე მუხლით	TEU 17 *(PDF გვ. 23)*
ევროპარლამენტი	არჩეული დეპუტატები	**თანხმობა** (*consent*) — სამივე პროცედურაში	TEU 14 *(PDF გვ. 21)*

⚠️ **ხშირი შეცდომა: ევროპული საბჭო ≠ საბჭო ≠ ევროპის საბჭო** (*Council of Europe* — სტრასბურგი, ცალკე საერთაშორისო ორგანიზაცია, ევროკავშირის ორგანო **არ არის**).

> „ევროპული საბჭო […] **არ ახორციელებს საკანონმდებლო ფუნქციებს**.“
>
> *ორიგინალი:* „It shall not exercise legislative functions.“ — *TEU მუხ. 15(1), PDF გვ. 21*

I. გაწევრიანება — TEU მუხ. 49

> „ნებისმიერ **ევროპულ სახელმწიფოს**, რომელიც პატივს სცემს მე-2 მუხლში მითითებულ ღირებულებებს და მათ ხელშეწყობას ისახავს მიზნად, შეუძლია მიმართოს ევროკავშირში გაწევრიანების თხოვნით. ამ განაცხადის შესახებ ეცნობება ევროპარლამენტსა და ეროვნულ პარლამენტებს. განმცხადებელი სახელმწიფო განაცხადს საბჭოს წარუდგენს, რომელიც მოქმედებს **ერთხმად**, კომისიასთან კონსულტაციისა და ევროპარლამენტის **თანხმობის** მიღების შემდეგ; ევროპარლამენტი მოქმედებს **მისი შემადგენლობის უმრავლესობით**. მხედველობაში მიიღება ევროპული საბჭოს მიერ შეთანხმებული შესაბამისობის პირობები.
>
> მიღების პირობები და ხელშეკრულებების ის ცვლილებები, რომლებსაც ასეთი მიღება იწვევს, განისაზღვრება **წევრ სახელმწიფოებსა და განმცხადებელ სახელმწიფოს შორის შეთანხმებით**. ეს შეთანხმება რატიფიკაციისთვის წარედგინება **ყველა** ხელშემკვრელ სახელმწიფოს, მათი კონსტიტუციური მოთხოვნების შესაბამისად.“
>
> *ორიგინალი:* „Any European State which respects the values referred to in Article 2 and is committed to promoting them may apply to become a member of the Union. The European Parliament and national Parliaments shall be notified of this application. The applicant State shall address its application to the Council, which shall act unanimously after consulting the Commission and after receiving the consent of the European Parliament, which shall act by a majority of its component members. The conditions of eligibility agreed upon by the European Council shall be taken into account.
>
> The conditions of admission and the adjustments to the Treaties on which the Union is founded, which such admission entails, shall be the subject of an agreement between the Member States and the applicant State. This agreement shall be submitted for ratification by all the contracting States in accordance with their respective constitutional requirements.“
>
> — *TEU მუხ. 49, PDF გვ. 42*

მუხლი **ორ** ნაწილად იყოფა — და ეს მთავარია:

	პირველი აბზაცი	მეორე აბზაცი
რა	**გადაწყვეტილება** განაცხადზე	**ხელშეკრულება** გაწევრიანების შესახებ
ვინ	ევროკავშირის ორგანოები (საბჭო, კომისია, ევროპარლამენტი)	**წევრი სახელმწიფოები** + განმცხადებელი
როგორ	საბჭო — ერთხმად; ევროპარლამენტი — შემადგენლობის უმრავლესობა	რატიფიკაცია **ყველა** სახელმწიფოში — „კონსტიტუციური მოთხოვნების შესაბამისად“ (პარლამენტი, ზოგან — რეფერენდუმი; იხ. ნორვეგია, §4)

➡️ **შედეგი:** გაწევრიანების ხელშეკრულება ევროკავშირის აქტი კი არა, **საერთაშორისო ხელშეკრულებაა წევრ სახელმწიფოებს შორის** — ამიტომ ყოველ წევრს აქვს **ორი** ვეტო: საბჭოში და საკუთარ რატიფიკაციაში.

📜 **მუხლის ევოლუცია — როგორ გაჩნდა „ღირებულებების“ პირობა:**

რედაქცია	ვის შეუძლია განაცხადი	ევროპარლამენტი	რა დაემატა
მაასტრიხტი 1992, მუხ. O	„ნებისმიერ ევროპულ სახელმწიფოს“ — სხვა პირობა ტექსტში **არ არის**	*assent* — შემადგენლობის **აბსოლუტური** უმრავლესობა	—
ამსტერდამი 1997 (O-ს ცვლილება)	ევროპული სახელმწიფო, რომელიც პატივს სცემს F(1)-ის **პრინციპებს** — თავისუფლება, დემოკრატია, ადამიანის უფლებები, კანონის უზენაესობა	იგივე	პირველად — **პოლიტიკური პირობა ხელშეკრულებაში**
ლისაბონი — დღევანდელი TEU 49	პატივს სცემს TEU 2-ის **ღირებულებებს და** „მათ ხელშეწყობას ისახავს მიზნად“	*consent* — შემადგენლობის უმრავლესობა	ევროპარლამენტისა და ეროვნული პარლამენტების **ინფორმირება**; „ევროპული საბჭოს **შესაბამისობის პირობები**“

(TEU (მაასტრიხტი), OJ C 191, 29.7.1992, მუხ. O, PDF გვ. 63; ამსტერდამის ხელშეკრულება, OJ C 340, 10.11.1997, მუხ. 1(15), PDF გვ. 24; TEU 49, PDF გვ. 42) · ნიცის ხელშეკრულებას (2001) ეს მუხლი არ შეუცვლია.

ℹ️ ეს რედაქციის ხაფანგიცაა: ოფიციალურ საიტებზე TEU სხვადასხვა გამოცემით გვხვდება — **OJ C 326, 26.10.2012** და **OJ C 202, 7.6.2016** (EUR-Lex-ის ბმულები მუხ. 2-სა და 49–50-ზე), ჩვენ კი **კონსოლიდებულ 15.03.2025-ის** ტექსტს ვიყენებთ. მუხ. **2, 7, 49, 50** სამივეში **სიტყვასიტყვით ერთნაირია** (შედარდა 2026-10-10) — მაგრამ PDF-ის გვერდი განსხვავებულია, ამიტომ ციტირებისას ყოველთვის მიუთითეთ, **რომელი** გამოცემაა.

1. ვინ არის „ევროპული სახელმწიფო“?

ხელშეკრულება „ევროპას“ **არ განმარტავს**. გაბრიჩიძის თანახმად, პრაქტიკაში მხოლოდ გეოგრაფია არ კმარა — მხედველობაში მიიღება **პოლიტიკური და ისტორიულ-კულტურული** რაკურსიც *(გვ. 28–29, პარ. 96)*.

მაროკო, 1987: გაბრიჩიძის თანახმად, მაროკოს განაცხადი „**ევროპულმა კომისიამ**“ უარყო, რადგან ქვეყანა გეოგრაფიულ კრიტერიუმს ვერ აკმაყოფილებდა *(გვ. 29, სქოლ. 34)*. ევროპარლამენტის სამდივნოს ოფიციალური ანალიზი სხვა ორგანოს ასახელებს:

> „1987 წელს გაერთიანებებმა მაროკოსგან მიიღეს განაცხადი წევრობის შესახებ. განაცხადი **საბჭომ** უარყო იმ საფუძვლით, რომ მაროკო არ იყო ევროპული სახელმწიფო.“
>
> *ორიგინალი:* „In 1987 an application to become a Member of the Communities was received from Morocco. The application was rejected by the Council on the grounds that Morocco was not a European State.“
>
> *— European Parliament, Secretariat Working Party, Briefing No 23, „Legal questions of enlargement“ (1998), §III.a; სქოლიოში — Council Decision of 1 October 1987*

🔎 **წყაროს კრიტიკა:** ტექსტის ლოგიკაც საბჭოს მხარესაა — განაცხადი **საბჭოს** მიმართება და გადაწყვეტილებასაც ის იღებს (დღეს — TEU 49). იმავე წელს, **1987 წლის 14 აპრილს**, განაცხადი თურქეთმაც შეიტანა *(იქვე; ABC გვ. 23)*.

საქართველოსთვის: გაბრიჩიძე (გვ. 29, სქოლ. 34) აღნიშნავს, რომ სამხრეთ კავკასიის სახელმწიფოები, მათ შორის საქართველო, **ევროპის საბჭოს** წევრობის გამო „ევროპულ“ სახელმწიფოებად აღიარებულია — და რომ ეს ევროკავშირისთვის სამართლებრივად სავალდებულო **არ არის**, თუმცა პრაქტიკაში ასეთი მიდგომა გაზიარებულია. დღეს ეს კითხვა ღია აღარ არის: საქართველო **კანდიდატი ქვეყანაა** (2023) — იხ. §6.

2. კრიტერიუმები

(ა) ხელშეკრულებაში: ევროპული სახელმწიფო + TEU 2-ის ღირებულებების პატივისცემა და ხელშეწყობა.

(ბ) „შესაბამისობის პირობები“ ევროპული საბჭოსგან — ანუ **კოპენჰაგენის კრიტერიუმები** (ევროპული საბჭო, **1993 წლის 21–22 ივნისი**; გაბრიჩიძე, გვ. 29, პარ. 98):

კრიტერიუმი	შინაარსი	წყარო
პოლიტიკური	ინსტიტუტების სტაბილურობა: დემოკრატია, კანონის უზენაესობა, ადამიანის უფლებები, უმცირესობათა პატივისცემა და დაცვა	ABC გვ. 23; გაბრიჩიძე პარ. 97–98
ეკონომიკური	ფუნქციონირებადი საბაზრო ეკონომიკა, რომელიც **გაუძლებს** კონკურენციის ზეწოლას ევროკავშირის შიგნით	ABC გვ. 23; გაბრიჩიძე პარ. 98
სამართლებრივი	წევრობის ვალდებულებების აღების უნარი — მათ შორის პოლიტიკური, ეკონომიკური და მონეტარული კავშირის მიზნების გაზიარება → **მონაპოვრის** (*acquis*) მიღება	ABC გვ. 23; გაბრიჩიძე პარ. 99

კოპენჰაგენის დასკვნების ტექსტი **ოთხ** ელემენტს შეიცავს — მეოთხე **კანდიდატს კი არა, ევროკავშირს** ეხება:

> „წევრობა მოითხოვს, რომ კანდიდატ ქვეყანას მიღწეული ჰქონდეს **ინსტიტუტების სტაბილურობა**, რომლებიც დემოკრატიას, კანონის უზენაესობას, ადამიანის უფლებებს და უმცირესობათა პატივისცემასა და დაცვას უზრუნველყოფს; **ფუნქციონირებადი საბაზრო ეკონომიკის** არსებობა, ისევე როგორც ევროკავშირის შიგნით კონკურენციის ზეწოლისა და საბაზრო ძალების გაძლების უნარი. წევრობა გულისხმობს კანდიდატის უნარს, აიღოს **წევრობის ვალდებულებები**, მათ შორის პოლიტიკური, ეკონომიკური და მონეტარული კავშირის მიზნების ერთგულება. **კავშირის უნარი, მიიღოს ახალი წევრები** ევროპული ინტეგრაციის ტემპის შენარჩუნებით, ასევე მნიშვნელოვანი მოსაზრებაა...“
>
> *ორიგინალი:* „Membership requires that the candidate country has achieved stability of institutions guaranteeing democracy, the rule of law, human rights and respect for and protection of minorities, the existence of a functioning market economy as well as the capacity to cope with competitive pressure and market forces within the Union. Membership presupposes the candidate's ability to take on the obligations of membership including adherence to the aims of political, economic and monetary union. The Union's capacity to absorb new members, while maintaining the momentum of European integration, is also an important consideration in the general interest of both the Union and the candidate countries.“
>
> *— European Council, Copenhagen, 21–22 June 1993, Conclusions of the Presidency, SN 180/1/93 REV 1, პ. 7.A.iii, PDF გვ. 14*

მადრიდი, 1995: ევროპულმა საბჭომ დაამატა, რომ მომზადება გულისხმობს, კერძოდ, „**ადმინისტრაციული სტრუქტურების მორგებას**“ (*„the adjustment of their administrative structures“*) *(European Council, Madrid, 15–16 December 1995, Conclusions, PDF გვ. 7)*.

🔎 **წყაროს კრიტიკა — ოფიციალური ფორმულირებები ერთმანეთს არ ემთხვევა:**

წყარო	მესამე კრიტერიუმი / მადრიდი
კოპენჰაგენის დასკვნები (1993, PDF გვ. 14)	„წევრობის ვალდებულებების აღების უნარი“ — ადმინისტრაციულ შესაძლებლობებზე **არაფერია**
მადრიდის დასკვნები (1995, PDF გვ. 7)	მხოლოდ „**ადმინისტრაციული** სტრუქტურების მორგება“
ევროკომისიის გლოსარი (enlargement.ec.europa.eu)	„**ადმინისტრაციული და ინსტიტუციური შესაძლებლობა**, ეფექტიანად განახორციელოს მონაპოვარი, და წევრობის ვალდებულებების აღების უნარი“ — ანუ კოპენჰაგენი + მადრიდი **ერთ** კრიტერიუმად
EUR-Lex-ის რეზიუმე („Joining the EU“)	მადრიდმა დაამატა, რომ ევროკავშირის სამართალი ეფექტიანად უნდა განხორციელდეს „შესაბამისი ადმინისტრაციული **და სასამართლო** სტრუქტურებით“

➡️ მადრიდის დასკვნების ტექსტში სიტყვა „**სასამართლო**“ (*judicial*) ამ კონტექსტში **არ მოიძებნა** — რეზიუმე დასკვნებზე მეტს ამბობს. **გაკვეთილი:** რეზიუმე და გლოსარი სასარგებლო გზამკვლევია, მაგრამ **ციტირებადი წყარო არ არის** — ციტირება ხდება დასკვნიდან.

ევროკავშირის მხარის მეოთხე ელემენტს კომისია დღეს **„ინტეგრაციის უნარს“** (*integration capacity*) უწოდებს — „ადრე ცნობილი იყო, როგორც *absorption capacity*“: ახალი წევრები მზად უნდა იყვნენ, ხოლო „კავშირი უნდა შეძლოს ეფექტიანად ფუნქციონირება და განვითარება“ *(Commission, Enlargement glossary, „Integration capacity“)*. და კიდევ ერთი ფრაზა გლოსარიდან, რომელიც ხელშეკრულებაში არ წერია, მაგრამ TEU 49-ის ლოგიკას ზუსტად გადმოსცემს: „ევროკავშირი იტოვებს უფლებას, თავად გადაწყვიტოს, **როდის** დააკმაყოფილა კანდიდატმა ეს კრიტერიუმები“ *(იქვე, „Accession criteria“)*.

ეკონომიკურ კრიტერიუმს ნორმატიული საყრდენიც აქვს: TFEU 120-ის თანახმად, წევრი სახელმწიფოები ეკონომიკურ პოლიტიკას „ღია საბაზრო ეკონომიკის პრინციპით, თავისუფალი კონკურენციის პირობებში“ ახორციელებენ — გაბრიჩიძის დასკვნით, ამ პრინციპის დაცვა კანდიდატისთვისაც სავალდებულოა *(TFEU 120, PDF გვ. 92; გაბრიჩიძე, გვ. 29–30, პარ. 98)*.

მონაპოვარი (*acquis communautaire*) — ხელშეკრულებები, მეორადი სამართალი, **და** განცხადებები, პრაქტიკა და სასამართლო გადაწყვეტილებები ერთად *(გაბრიჩიძე, გვ. 30, პარ. 99, სქოლ. 35–36)*. ევროკომისიის ოფიციალური განმარტება ხუთ ელემენტს ასახელებს: (1) ხელშეკრულებების

შინაარსი, პრინციპები და პოლიტიკური მიზნები; (2) ხელშეკრულებების საფუძველზე მიღებული კანონმდებლობა და მართლმსაჯულების სასამართლოს პრეცედენტული სამართალი; (3) ევროკავშირის დეკლარაციები და რეზოლუციები; (4) საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის ინსტრუმენტები; (5) ევროკავშირის საერთაშორისო შეთანხმებები და წევრ სახელმწიფოთა შორის ევროკავშირის საქმიანობის სფეროში დადებული შეთანხმებები — და ის „**მუდმივად ვითარდება**“ *(Commission, Enlargement glossary, „Acquis“)*. გაწევრიანების შემდეგ ახალ წევრზე **მთელი** ევროკავშირის სამართალი ვრცელდება; გარდამავალი დებულებები შესაძლებელია, მაგრამ **ვადით** უნდა იყოს შეზღუდული *(იქვე)*. და კიდევ: ევროკავშირში გაწევრიანებული სახელმწიფო ავტომატურად **ევრატომშიც** შედის *(პარ. 100)*.

(გ) პოლიტიკური წინაისტორია: გაბრიჩიძე ასახელებს ევროპული საბჭოს **1978 წლის აპრილის** დოკუმენტს დემოკრატიის შესახებ — საპარლამენტო დემოკრატია წევრობის „ერთ-ერთი არსებითი ელემენტია“ *(გვ. 29, პარ. 97)*. დოკუმენტის ოფიციალური სათაურია **„დეკლარაცია დემოკრატიის შესახებ“** (*Declaration on Democracy*) — ევროპული საბჭოს კოპენჰაგენის სხდომის (7–8 აპრილი, 1978) დასკვნების დანართი D:

> „...პატივისცემა და შენარჩუნება წარმომადგენლობითი დემოკრატიისა და ადამიანის უფლებებისა ყოველ წევრ სახელმწიფოში ევროპული გაერთიანებების წევრობის **არსებითი ელემენტებია**.“
>
> *ორიგინალი:* „They solemnly declare that respect for and maintenance of representative democracy and human rights in each Member State are essential elements of membership of the European Communities.“ — *European Council, Copenhagen, 7–8 April 1978, Annex D, PDF გვ. 13*

ℹ️ წიგნი მას „მემორანდუმს“ უწოდებს — დოკუმენტი **დეკლარაციაა**.

3. პროცედურა — ვინ, როდის, რომელი უმრავლესობით

გაბრიჩიძე პრაქტიკაში ჩამოყალიბებულ **16 ნაბიჯს** აღწერს *(გვ. 31–32, პარ. 101)*. ჩვენ მათ **ხუთ ფაზად** ვაჯგუფებთ:

ფაზა	ნაბიჯი (გაბრიჩიძე, პარ. 101)	ვინ	წესი
A. განაცხადი	1–3: გადაწყვეტილება → განაცხადი **საბჭოს** → ევროპარლამენტისა და ეროვნული პარლამენტების ინფორმირება	განმცხადებელი; საბჭო	ინფორმირება — ლისაბონის სიახლე *(სქოლ. 37)*
B. შეფასება	4–6: საბჭო ითხოვს კომისიის **დასკვნას** (*opinion*) — პოლიტიკური, სამართლებრივი, ეკონომიკური ანალიზი	კომისია	„კომისიასთან კონსულტაციის შემდეგ“ — ტექსტი დასკვნას შემბოჭავად **არ** აცხადებს
C. მოლაპარაკების გახსნა	7–9: საბჭო წყვეტს მოლაპარაკების დაწყებას → **გაწევრიანების კონფერენცია** → მოსამზადებელი ფაზა	საბჭო / წევრი სახელმწიფოები	**ერთსულოვნება**
D. მოლაპარაკება	10–11: მოლაპარაკება (თავები/კლასტერები) → ფორმალური დასრულება	კონფერენცია; კომისია ამზადებს	2020 წლიდან თავები **კლასტერებადაა** (6); კლასტერი „მთლიანად“ იხსნება; „ფუნდამენტური საკითხები“ — პირველი იხსნება, ბოლოს იხურება *(COM(2020) 57)*. თავების დახურვა — **ერთხმად** *(COM(2024) 146, გვ. 21)*
E. დახურვა	12–16: ევროპარლამენტის **თანხმობა** → საბჭოს **ერთხმად** გადაწყვეტილება → ხელშეკრულების რატიფიკაცია **კანდიდატის** და **ყველა წევრის** მიერ → ძალაში შესვლა	ევროპარლამენტი; საბჭო; 27 + 1 სახელმწიფო	შემადგენლობის უმრავლესობა · ერთხმად · ყველა რატიფიკაცია

⚠️ **„კანდიდატის სტატუსი“ ხელშეკრულებაში არ წერია.** ეს **პოლიტიკური პრაქტიკაა** — ევროპული საბჭოს გადაწყვეტილება ფაზებს A–C შორის. ABC სამ საფეხურს გამოყოფს: წევრობის **პერსპექტივა** → **კანდიდატის სტატუსი** (რაც ჯერ მოლაპარაკების გახსნას არ ნიშნავს) → **მოლაპარაკება** *(ABC გვ. 23)*.

🔎 **წყაროს კრიტიკა:** ABC წერს, რომ ევროპარლამენტი თანხმობას აძლევს „**გაწევრიანების ხელშეკრულებას**“ *(გვ. 23)*. TEU 49-ის ტექსტით კი თანხმობა ეხება **საბჭოს გადაწყვეტილებას განაცხადზე** (პირველი აბზაცი); ხელშეკრულება სახელმწიფოებს შორისაა და მათ რატიფიკაციას საჭიროებს (მეორე აბზაცი). გაბრიჩიძის თანმიმდევრობა (ნაბ. 12 → 13 → 14–15) ტექსტს ზუსტად მისდევს. ⚠️ იგივე ბუნდოვანება **EUR-Lex-ის ოფიციალურ რეზიუმეშიცაა**: „გაწევრიანების ხელშეკრულება [...] ევროპარლამენტის თანხმობას უნდა მიიღებდეს“ (*„The accession treaty must be approved unanimously by the Council of the EU and must receive the consent of the European Parliament“*). ხელშეკრულების ტექსტი კი, განმეორებით, — TEU 49, პირველი აბზაცი.

⚖️ **ვინ ანიჭებს კანდიდატის სტატუსს და ვინ ხსნის მოლაპარაკებას?**

ორი ოფიციალური ტექსტი **სხვადასხვა** ორგანოს ასახელებს:

ეტაპი	ევროკომისიის გლოსარი	EUR-Lex-ის რეზიუმე	პრაქტიკა
კანდიდატის სტატუსი	**ევროპული საბჭო**, კომისიის რეკომენდაციით (*„...by the European Council on the basis of a recommendation by the European Commission“*)	**საბჭო ერთხმად**, კომისიის დასკვნის შემდეგ, „ევროპული საბჭოს მოწონებით“ (*„... granted unanimously by the Council of the EU following the opinion from the Commission and subject to the endorsement by the European Council“*)	საქართველო — **ევროპულმა საბჭომ**, 2023 წლის დეკემბერში *(SWD(2025) 757, §1.1)*
მოლაპარაკების გახსნა	**ევროპული საბჭო** წყვეტს (*„...the European Council decides to open accession negotiations“*)	**საბჭოს** ერთსულოვანი გადაწყვეტილება (*„... opened following a unanimous decision of the Council of the EU“*)	ბოსნია და ჰერცეგოვინა — ევროპული საბჭო **დაეთანხმა** (2024 წლის მარტი) *(COM(2025) 690, პარ. 15)*

➡️ **ჩვენი დასკვნა:** ეს ეტაპები TEU 49-ში **არ წერია** — ამიტომ ხელშეკრულება მათ ორგანოს **არ უნიშნავს**, და ოფიციალური ტექსტებიც სხვადასხვაგვარად აღწერენ. ერთი რამ ყველა წყაროში საერთოა: **ერთსულოვნება** — ყოველ წევრ სახელმწიფოს ყოველ ეტაპზე აქვს ვეტო.

🔧 მოლაპარაკების „მექანიკა“ — ოფიციალური ტერმინები

ცნება	რა არის	ვინ	წყარო
მოლაპარაკების ჩარჩო (*negotiating framework*)	თითოეულ კანდიდატთან მოლაპარაკების სახელმძღვანელო მითითებები და პრინციპები	კომისია ამზადებს პროექტს → **წევრი სახელმწიფოები** იღებენ → საბჭოს თავმჯდომარეობა წარადგენს მოლაპარაკების დასაწყისში	გლოსარი
სამთავრობათაშორისი კონფერენცია	მოლაპარაკების ფორმატი	წევრი სახელმწიფოების მთავრობები + კანდიდატი	გლოსარი; EUR-Lex
სკრინინგი (*screening*)	მონაპოვრის „ანალიტიკური შემოწმება“ — მოსამზადებელი ფაზა: კანდიდატი ეცნობა მონაპოვარს, აჩვენებს შესაბამისობის დონეს, ჩნდება ცვლილებების სია	კომისია + კანდიდატი **ერთად**; 2020 წლიდან — **კლასტერების** მიხედვით	გლოსარი; COM(2020) 57, PDF გვ. 5
ნიშნულები (*benchmarks*)	**გახსნის**, **დახურვის** ან **შუალედური** პირობები — სკრინინგის ანგარიშის საფუძველზე	**საბჭო**	EUR-Lex
თავის დროებით დახურვა	მხოლოდ თუ კანდიდატი თავის მონაპოვარს **უკვე ასრულებს** (ან შეასრულებს გაწევრიანებამდე) და ნიშნულები შესრულებულია. „ფუნდამენტური საკითხების“ შუალედურ ნიშნულებამდე **სხვა თავი არ იხურება**	—	EUR-Lex; COM(2020) 57, PDF გვ. 4
გარდამავალი პერიოდები	ზოგი წესის **თანდათანობითი** შემოღება — ახალი წევრისთვის ან **ძველი** წევრებისთვის; განიხილება ძირითადად ბოლო ეტაპზე	—	EUR-Lex; გაბრიჩიძე, პარ. 99
შექცევადობა	სერიოზული უკუსვლისას მოლაპარაკება ზოგ სფეროში ჩერდება ან **მთლიანად შეჩერდება**; დახურული თავები შეიძლება **ხელახლა გაიხსნას**; დაფინანსება მცირდება (სამოქალაქო საზოგადოების გარდა). კომისიის წინადადებით — „საჭიროებისას გამარტივებული პროცედურებით, მათ	წევრი სახელმწიფოები; კომისიის წინადადება	COM(2020) 57, PDF გვ. 7

ცნება	რა არის	ვინ	წყარო
	შორის **შებრუნებული** კვალიფიციური უმრავლესობით“ (*reverse qualified majority voting*)		
ხელშეკრულების შედგენა	**ყველა** თავის საბოლოო დახურვის შემდეგ — წევრი სახელმწიფოების „შედგენის კონფერენცია“ (*drafting conference*)	წევრი სახელმწიფოები	EUR-Lex
„მიმერთებელი ქვეყანა“ (*acceding country*)	**ხელმოწერიდან გაწევრიანებამდე:** ინფორმირებისა და კონსულტაციის პროცედურა; **აქტიური დამკვირვებელი** ევროპარლამენტში, საბჭოსა და კომისიის კომიტეტებში — **სიტყვის უფლებით, ხმის გარეშე**	—	გლოსარი; თავი 34

📚 35 თავი, 6 კლასტერი

მონაპოვარი მოლაპარაკებისთვის **35 თავად** იყოფა *(Commission, „Chapters of the acquis“)*. 2020 წლიდან ისინი **6 კლასტერადაა** დაჯგუფებული; თავები **34** და **35** „ცალკე განიხილება“ *(COM(2020) 57, PDF გვ. 3–4, 7–8)*:

კლასტერი	თავები
1. ფუნდამენტური საკითხები — „პირველი იხსნება, ბოლოს იხურება“	**23** მართლმსაჯულება და ფუნდამენტური უფლებები · **24** მართლმსაჯულება, თავისუფლება და უსაფრთხოება · ეკონომიკური კრიტერიუმები · დემოკრატიული ინსტიტუტების ფუნქციონირება · საჯარო ადმინისტრაციის რეფორმა · **5** სახელმწიფო შესყიდვები · **18** სტატისტიკა · **32** ფინანსური კონტროლი
2. შიდა ბაზარი	**1** საქონლის თავისუფალი მიმოსვლა · **2** მუშაკთა გადაადგილების თავისუფლება · **3** დაფუძნების უფლება და მომსახურების გაწევის თავისუფლება · **4** კაპიტალის თავისუფალი მიმოსვლა · **6** კომპანიების სამართალი · **7** ინტელექტუალური საკუთრება · **8** კონკურენციის პოლიტიკა · **9** ფინანსური მომსახურება · **28** მომხმარებლისა და ჯანმრთელობის დაცვა
3. კონკურენტუნარიანობა და ინკლუზიური ზრდა	**10** ინფორმაციული საზოგადოება და მედია · **16** დაბეგვრა · **17** ეკონომიკური და მონეტარული პოლიტიკა · **19** სოციალური პოლიტიკა და დასაქმება · **20** მეწარმეობა და სამრეწველო პოლიტიკა · **25** მეცნიერება და კვლევა · **26** განათლება და კულტურა · **29** საბაჟო კავშირი
4. მწვანე დღის წესრიგი და მდგრადი კავშირები	**14** ტრანსპორტი · **15** ენერგეტიკა · **21** ტრანსევროპული ქსელები · **27** გარემო და კლიმატის ცვლილება
5. რესურსები, სოფლის მეურნეობა და კოჰეზია	**11** სოფლის მეურნეობა და სოფლის განვითარება · **12** სურსათის უვნებლობა, ვეტერინარია, ფიტოსანიტარია · **13** თევზჭერა · **22** რეგიონული პოლიტიკა და სტრუქტურული ინსტრუმენტები · **33** საფინანსო და საბიუჯეტო დებულებები
6. საგარეო ურთიერთობები	**30** საგარეო ურთიერთობები · **31** საგარეო, უსაფრთხოებისა და თავდაცვის პოლიტიკა
ცალკე	**34** ორგანოები — ახალი წევრის წარმომადგენლობა ორგანოებში, ხმები, ენები · **35** სხვა საკითხები — „განიხილება მოლაპარაკების ბოლოს“

➡️ ამიტომ წერენ მონტენეგროსა და ალბანეთზე „**გახსნილია ყველა 33 თავი**“ (§5) — ეს თავები **1–33**-ია; 34 და 35 ცალკე პროცედურაა.

🔎 **წყაროს კრიტიკა:** კომისიის გვერდი „Chapters of the acquis“ ოფიციალურად **2012 წლის 6 ივნისის** ფონური დოკუმენტია — თავი 31 ჯერ კიდევ ლისაბონამდელ სახელს, „ევროპულ უსაფრთხოებისა და თავდაცვის პოლიტიკას“ (*ESDP*) იყენებს; ხელშეკრულება დღეს „**საერთო** უსაფრთხოებისა და თავდაცვის პოლიტიკას“ (*common security and defence policy*) ამბობს *(TEU, V კარი, თავი 2, ნაწილი 2, მუხ. 42–46; PDF გვ. 37)*.

4. გაფართოების ტალღები: 6 → 28 → 27

წელი	ქვეყნები	რაოდენობა
1952/1958	ბელგია, გერმანია, საფრანგეთი, იტალია, ლუქსემბურგი, ნიდერლანდები	6
1973	დანია, ირლანდია, დიდი ბრიტანეთი	9
1981	საბერძნეთი	10
1986	პორტუგალია, ესპანეთი	12
1995	ავსტრია, ფინეთი, შვედეთი	15
2004	ესტონეთი, ლატვია, ლიტვა, პოლონეთი, ჩეხეთი, სლოვაკეთი, სლოვენია, უნგრეთი, კვიპროსი, მალტა	25
2007	ბულგარეთი, რუმინეთი	27
2013	ხორვატია	**28**
2020	❌ დიდი ბრიტანეთი გავიდა	**27**

(გაბრიჩიძე, გვ. 28, პარ. 95; ABC გვ. 22) · ნორვეგიის გაწევრიანება ორჯერ ჩაიშალა **რეფერენდუმით** — 1972 (53.5% წინააღმდეგ) და 1994 (52.4%) *(ABC გვ. 22)*. ეს ზუსტად TEU 49-ის მეორე აბზაცია: რატიფიკაცია განმცხადებლის **კონსტიტუციური** მოთხოვნებით.

5. 🆕 2026: სად არის გაფართოება დღეს

⚠️ **ცვალებადი ფაქტი** — მდგომარეობა **2026 წლის 5 ოქტომბრისთვის**, მხოლოდ ოფიციალური დოკუმენტებით. ევროკომისიის **2026 წლის გაფართოების პაკეტი** ჯერ გამოქვეყნებული არ არის — უახლესია **2025 წლის 4 ნოემბრის** კომუნიკაცია COM(2025) 690.

ვინ არის კანდიდატი: ალბანეთი, ბოსნია და ჰერცეგოვინა, საქართველო, მოლდოვა, მონტენეგრო, ჩრდილოეთ მაკედონია, სერბეთი, თურქეთი, უკრაინა (9). **პოტენციური კანდიდატი:** კოსოვო *(COM(2025) 690, პარ. 16)*.

🔎 **წყაროს კრიტიკა — ოფიციალური საიტიც შეიძლება მოძველდეს:** ევროკომისიის **გაფართოების გლოსარში** (enlargement.ec.europa.eu, ნანახია 2026-10-10) ჯერ კიდევ წერია, რომ კოსოვო „საქართველოსთან ერთად ჯერ კანდიდატად არ არის აღიარებული“ და ორივეს „**პოტენციური კანდიდატის**“ სტატუსი აქვს (*„Currently, Kosovo and Georgia are potential candidates“*); კანდიდატების სიაში საქართველო **არ არის**. იმავე გვერდზე: IPA-ს დაფინანსება „2007–2013 წლებისთვის“ და ხორვატია, რომელიც „გაწევრიანდება 2013 წლის 1 ივლისს“. საქართველოს კანდიდატის სტატუსი 2023 წლის დეკემბრიდან აქვს (§6) — **COM(2025) 690** და **SWD(2025) 757** ამას ადასტურებს. **წესი:** ცვალებადი ფაქტი — **დათარიღებული** აქტიდან (კომუნიკაცია, დასკვნები), არა საიტის ცნობარიდან.

ქვეყანა	სად არის TEU 49-ის გზაზე (§3)	წყარო
🇲🇪 **მონტენეგრო**	**D → E:** გახსნილია ყველა 33 თავი; **18** დროებით დახურულია; საბჭომ შექმნა **გაწევრიანების ხელშეკრულების** შედგენის სამუშაო ჯგუფი; კომისია: გაწევრიანება შესაძლებელია „მომდევნო მრავალწლიანი ფინანსური ჩარჩოს (2028–2034) დაწყების შემდეგ“	Council, 14.07.2026; Commission, 15.06.2026; COM(2026) 334, 30.06.2026
🇦🇱 **ალბანეთი**	**D:** გახსნილია ყველა 33 თავი, დროებით დახურულია 3	Council, 14.07.2026
🇺🇦 🇲🇩 **უკრაინა, მოლდოვა**	**D (დასაწყისი):** „ფუნდამენტური საკითხების“ კლასტერი გაიხსნა **15.06.2026**, „საგარეო ურთიერთობების“ — **14.07.2026**; კლასტერები 2–5 — ჯერ არა	EUCO 8/26, 19.06.2026, პარ. 3; Council, 14.07.2026
🇷🇸 **სერბეთი**	**D:** „რეფორმები მნიშვნელოვნად შენელდა“	COM(2025) 690, პარ. 13
🇲🇰 **ჩრდ. მაკედონია**	**C → D:** პირველი კლასტერი ჯერ არ გახსნილა (კონსტიტუციის ცვლილება — მოლოდინში)	COM(2025) 690, პარ. 14
🇧🇦 **ბოსნია და ჰერცეგოვინა**	**C:** ევროპული საბჭო 2024 წლის მარტში მოლაპარაკების გახსნას დაეთანხმა; მოლაპარაკების ჩარჩო ჯერ არ წარდგენილა	COM(2025) 690, პარ. 15
🇹🇷 **თურქეთი**	**გაყინული:** მოლაპარაკება „2018 წლიდან ჩიხშია“	COM(2025) 690, პარ. 17
🇬🇪 **საქართველო**	**B (გაჩერებული):** იხ. §6	COM(2025) 690, პარ. 18

რეფორმის დებატი — ერთსულოვნება. კომისია 2024 წელს წერდა: შეიძლება განხილულიყო საბჭოს მიერ **კვალიფიციური უმრავლესობით** გადაწყვეტილება „გაფართოების პროცესის ზოგიერთ შუალედურ ეტაპზე“ — თავების დახურვა და საბოლოო გადაწყვეტილება კი **ერთსულოვნებით უნდა დარჩეს** *(COM(2024) 146, 20.03.2024, PDF გვ. 21)*. ევროპარლამენტი 2026 წლის მარტში მოითხოვს QMV-ს „ცალკეული კლასტერებისა და თავების გახსნისა და დახურვისას“ *(P10_TA(2026)0077, 11.03.2026, პარ. 32)*. ევროპულმა საბჭომ „გაფართოებისა და რეფორმების სტრატეგიული განხილვა“ **2026 წლის ოქტომბრის** სხდომისთვის დაგეგმა *(EUCO 8/26, პარ. 53)*.

➡️ **სამართლებრივი კითხვა:** QMV „შუალედურ ეტაპებზე“ — შესაძლებელია **TEU 49-ის შეცვლის გარეშე**? (მინიშნება: რომელი ეტაპებია ხელშეკრულებაში და რომელი — პრაქტიკაში? §3.)

6. 🇬🇪 საქართველო

⚠️ **ცვალებადი ფაქტი** — ქვემოთ მოცემულია **2025 წლის 4 ნოემბრის** ოფიციალური მდგომარეობა. ზოგადი კონტექსტი — კვირა 1; დეტალურად — კვირა 10.

ამ კვირის კითხვაა: **TEU 49-ის რომელ ფაზაზეა საქართველო?** ევროკომისიის 2025 წლის ანგარიშის მიხედვით:

ფაზა (§3)	რა მოხდა	წყარო
A განაცხადი	✅ შეტანილია	იგულისხმება B-ით (სტატუსი განაცხადის შემდეგ ენიჭება)
B შეფასება → **კანდიდატის სტატუსი**	✅ ევროპულმა საბჭომ **2023 წლის დეკემბერში** მიანიჭა — „იმ გაგებით“, რომ გატარდებოდა კომისიის 2023 წლის 8 ნოემბრის რეკომენდაციების **ცხრა ნაბიჯი**	SWD(2025) 757, §1.1
C მოლაპარაკების გახსნა	❌ ევროპულმა საბჭომ 2024 წლის ივნისსა და ოქტომბერში დაასკვნა, რომ ხელისუფლების ქმედებები საქართველოს ევროპულ გზას საფრთხეს უქმნიდა — „**de facto** გაწევრიანების პროცესის შეჩერებამდე“; 2024 წლის დეკემბერში ევროპულმა საბჭომ **სინანული** გამოთქვა მთავრობის გადაწყვეტილებაზე, გაწევრიანების პროცესი **2028 წლამდე** შეეჩერებინა	იქვე

> „...თუ საქართველო ევროპულ გზას არ დაუბრუნდება და ძირითადი რეფორმების გატარების ხელშესახებ ძალისხმევას არ აჩვენებს, კომისია ვერ შეძლებს **მოლაპარაკების გახსნის რეკომენდაციის** განხილვას.“
>
> *ორიგინალი:* „...unless Georgia reverted to its EU path and demonstrated tangible efforts to address key reforms, the Commission would not be in a position to consider recommending opening negotiations with Georgia.“
>
> *— European Commission, Georgia 2025 Report, SWD(2025) 757 final, 4.11.2025, §1.1, გვ. 3 (PDF გვ. 4) — 2024 წლის კომუნიკაციის დასკვნის გადმოცემა*

➡️ **სამართლებრივი ენით:** საქართველო ფორმალურად **კანდიდატია** (პრაქტიკის სტატუსი — §3), მაგრამ ფაზა **C**-მდე — საბჭოს ერთსულოვან გადაწყვეტილებამდე მოლაპარაკების გახსნაზე — **არ მისულა**. კომისიის დასკვნა და რეკომენდაცია ამ ეტაპის **კარიბჭეა**.

II. გასვლა — TEU მუხ. 50

1. ლისაბონამდე: კარი, რომელიც არ ჩანდა

ლისაბონის ხელშეკრულებამდე (2009) ევროკავშირის სამართალი გასვლას **არ ითვალისწინებდა** *(გაბრიჩიძე, გვ. 32, პარ. 102)*. გაბრიჩიძის თანახმად, თეორიულად გასვლა მაინც შესაძლებელი იყო **საერთაშორისო საჯარო სამართლით** — გარემოებათა არსებითი შეცვლის საფუძველზე (*clausula rebus sic stantibus*) *(სქოლ. 38)*.

ერთი პრეცედენტი არსებობდა: **გრენლანდია** — დანიის ნაწილი, რომელმაც **1982 წლის თებერვლის** რეფერენდუმით გადაწყვიტა გაერთიანებაში აღარ დარჩენილიყო *(ABC გვ. 22)*. ამის შედეგი იყო **„გრენლანდიის ხელშეკრულება“** — დამფუძნებელი ხელშეკრულებების **ცვლილება** (ხელმოწერილი 1984-03-13), რომელიც ძალაში **1985 წლის 1 თებერვალს** შევიდა; გრენლანდია **ზღვისიქითა ქვეყნად და ტერიტორიად** იქცა *(OJ L 29, 1.2.1985, p. 1, CELEX 11985G/TXT; შესვლის თარიღი — Council Decision 2006/526/EC, პრეამბ. 1)*. ეს **სახელმწიფოს** გასვლა არ იყო — დანია წევრად დარჩა.

2. მუხლი 50 — ხუთი პუნქტი

> „1. ნებისმიერ წევრ სახელმწიფოს შეუძლია გადაწყვიტოს ევროკავშირიდან გასვლა **საკუთარი კონსტიტუციური მოთხოვნების** შესაბამისად.“
>
> *ორიგინალი:* „1. Any Member State may decide to withdraw from the Union in accordance with its own constitutional requirements.“ — *TEU მუხ. 50(1), PDF გვ. 42*

პუნქტი	რას ადგენს	⚠ ყურადღება
50(1)	გასვლა — **ცალმხრივი სუვერენული** გადაწყვეტილება	**პირობები არ არის** — არც დასაბუთება *(გაბრიჩიძე, პარ. 103)*
50(2)	შეტყობინება **ევროპულ საბჭოს** → მისი სახელმძღვანელო მითითებები → ევროკავშირი აწარმოებს მოლაპარაკებას (TFEU 218(3)) → შეთანხმებას დებს **საბჭო, კვალიფიციური უმრავლესობით**, ევროპარლამენტის **თანხმობის** შემდეგ	შეთანხმება ითვალისწინებს „**მომავალი ურთიერთობის ჩარჩოს**“ — მაგრამ თავად ამ ურთიერთობას არ აწესრიგებს
50(3)	ხელშეკრულებები წყვეტს მოქმედებას: (ა) შეთანხმების ძალაში შესვლის დღიდან, **ან** (ბ) შეტყობინებიდან **2 წლის** შემდეგ	ვადის გაგრძელება — ევროპული საბჭო, **ერთხმად**, **და** გამსვლელის თანხმობით
50(4)	გამსვლელი სახელმწიფოს წარმომადგენელი **არ მონაწილეობს** განხილვასა და გადაწყვეტილებაში	QMV — TFEU **238(3)(b)**: დარჩენილი წევრების **72%**, მოსახლეობის **65%** *(PDF გვ. 43, 149)*
50(5)	დაბრუნება — მხოლოდ **თავიდან, 49-ე მუხლით**	„ფასდაკლება“ არ არის

მთავარი სტრუქტურული ფაქტი: 2-წლიანი ვადა ნიშნავს, რომ ევროკავშირს გასვლის **დაბლოკვა არ შეუძლია** *(გაბრიჩიძე, გვ. 33, პარ. 104)*. შეთანხმება სასურველია, **აუცილებელი — არა**.

🔎 **ABC-ის ერთი ზუსტი შენიშვნა:** ევროკავშირიდან **გაძევება** (*expulsion*) — წევრის ნების საწინააღმდეგოდ — **არ არსებობს**, თვით სერიოზული და მდგრადი დარღვევისასაც *(ABC გვ. 24–25)*. სასამართლომ დაადასტურა, რომ ხელშეკრულების შედგენისას გაძევების შესახებ წინადადებები **უარყვეს** *(Wightman, პარ. 68)*.

3. ბრექსიტი — ერთადერთი გამოყენება

თარიღი	მოვლენა	წყარო
2016-06-23	რეფერენდუმი: 51.9% გასვლის მომხრე (აქტივობა 72.2%)	ABC გვ. 25; Wightman პარ. 9
2017-03-29	შეტყობინება ევროპულ საბჭოს (50(2))	Wightman პარ. 9; გაბრიჩიძე პარ. 106
2018-12-10	**Wightman** — შეტყობინება შეიძლება **ცალმხრივად გაიწვიოს**	C-621/18
2019-03-22 · 04-11 · 10-29	ევროპული საბჭო **სამჯერ** აგრძელებს 50(3)-ის ვადას: 12.04.2019 → 31.10.2019 → **31.01.2020** (ერთხმად, ბრიტანეთის თანხმობით)	EUCO Decisions (EU) 2019/476, 2019/584, 2019/1810
2020-01-30	საბჭო დებს გასვლის შეთანხმებას (QMV)	Council Decision (EU) 2020/135
2020-01-31, 24:00 CET	ბრიტანეთი **აღარ არის** წევრი — „მესამე ქვეყანაა“	Council, press release 30.01.2020
2020-02-01	გასვლის შეთანხმება ძალაშია	WA, მუხ. 185 (OJ L 29, 31.1.2020)
2020-12-31	**გარდამავალი პერიოდის** დასასრული	WA, მუხ. 126
2021-01-01	ბრიტანეთი ტოვებს საბაჟო კავშირსა და შიდა ბაზარს	ABC გვ. 25; გაბრიჩიძე პარ. 106

⚠️ **წიგნის შეცდომა:** გაბრიჩიძე 2023 (გვ. 33, პარ. 106) წერს, რომ ბრიტანეთმა ევროკავშირი დატოვა „**2000** წლის 1 თებერვალს“ — ეს **ბეჭდვითი შეცდომაა**, სწორია **2020** (იმავე აბზაცში შემდეგი თარიღი — 2021-01-01 — და რეფერენდუმი 2016 წელს). წიგნის „52%“ (სქოლ. 40) — 51.9%-ის დამრგვალებაა.

4. ⚖️ შეუძლია თუ არა სახელმწიფოს გადაფიქრება? — Wightman (2018)

50-ე მუხლი გაწვევაზე არაფერს ამბობს — „არც პირდაპირ კრძალავს, არც პირდაპირ უშვებს“ *(პარ. 48)*. სასამართლომ სამი არგუმენტით უპასუხა:

1. **ტექსტი:** სახელმწიფო ატყობინებს **„განზრახვას“** — განზრახვა „თავისი ბუნებით არც საბოლოოა და არც შეუქცევადი“ *(პარ. 49)*.
2. **სუვერენიტეტი:** რადგან გასვლა ცალმხრივია (50(1)), **გაწვევაც** ცალმხრივია *(პარ. 50, 57–58)*. საბჭოსა და კომისიის წინადადება — გაწვევა მხოლოდ ევროპული საბჭოს **ერთსულოვანი** თანხმობით — „ცალმხრივ სუვერენულ უფლებას პირობით უფლებად აქცევდა“ *(პარ. 72)*.
3. **ღირებულებები:** სახელმწიფოს, რომელმაც დემოკრატიული გზით გადაიფიქრა, გასვლას ვერ აიძულებ — ეს „სულ უფრო მჭიდრო კავშირის“ მიზანს ეწინააღმდეგება *(პარ. 66–67)*. ამას ადასტურებს **ვენის კონვენციის** მუხ. 68-იც: შეტყობინება შეიძლება გაიწვიოს, „სანამ ის ძალაში შევა“ *(პარ. 70–71)*.

> „...სახელმწიფოს შეუძლია შეტყობინება ცალმხრივად გაიწვიოს — **ცალსახად და უპირობოდ**, ევროპული საბჭოსადმი **წერილობითი** შეტყობინებით, მას შემდეგ, რაც გაწვევის გადაწყვეტილებას საკუთარი **კონსტიტუციური მოთხოვნების** შესაბამისად მიიღებს. გაწვევის მიზანია წევრობის დადასტურება **უცვლელი პირობებით** [...] და ის გასვლის პროცედურას ასრულებს.“
>
> *ორიგინალი:* „...to revoke that notification unilaterally, in an unequivocal and unconditional manner, by a notice addressed to the European Council in writing, after the Member State concerned has taken the revocation decision in accordance with its constitutional requirements. The purpose of that revocation is to confirm the EU membership of the Member State concerned under terms that are unchanged as regards its status as a Member State, and that revocation brings the withdrawal procedure to an end.“
>
> — *C-621/18, პარ. 75 და სარეზოლუციო ნაწილი, PDF გვ. 13*

ფანჯარა: გაწვევა შესაძლებელია, **სანამ** გასვლის შეთანხმება ძალაში შევა, ან (შეთანხმების გარეშე) **სანამ** 2-წლიანი (შესაძლოა გაგრძელებული) ვადა გავა *(პარ. 57, 69, 73)*. ამის შემდეგ — მხოლოდ 50(5) → 49.

დეტალურად — სემინარზე.

III. უფლებების შეჩერება — TEU მუხ. 7

გასულ კვირას მე-7 მუხლი მოკლედ ვნახეთ. დღეს — **ზუსტად**: ვინ იწყებს, ვინ წყვეტს, რამდენი ხმით.

> „...თუ **სერიოზულად დაირღვევა**...“ — ასე აღწერს გაბრიჩიძე მე-7 მუხლის წინაპირობას *(გვ. 34, პარ. 107)*. ტექსტი კი **სამ** სხვადასხვა ზღვარს იცნობს: „აშკარა საფრთხე“, „სერიოზული და მდგრადი დარღვევა“ და მათი შედეგი — შეჩერება.

1. სამი საფეხური

	7(1) — პრევენცია	7(2) — დადგენა	7(3) — სანქცია · 7(4) — ცვლილება
რა	„დარღვევის **აშკარა საფრთხე**“ (*clear risk of a serious breach*)	„**სერიოზული და მდგრადი** დარღვევა“ (*serious and persistent breach*)	**ზოგიერთი უფლების** შეჩერება — მათ შორის **ხმის უფლება** საბჭოში
ვინ იწყებს	წევრი სახელმწიფოების ⅓, ევროპარლამენტი **ან** კომისია	წევრი სახელმწიფოების ⅓ ან კომისია — **ევროპარლამენტი არა**	—
ვინ წყვეტს	**საბჭო** — წევრთა ⅘	**ევროპული საბჭო** — **ერთხმად**	**საბჭო** — კვალიფიციური უმრავლესობა
ევროპარლამენტი	თანხმობა	თანხმობა	—
სახელმწიფოს უფლება	მოსმენა; რეკომენდაციები	შენიშვნების წარდგენა	ვალდებულებები **რჩება**

(TEU მუხ. 7, PDF გვ. 18; გაბრიჩიძე, გვ. 34–35, პარ. 108–111)

ხმის დათვლის წესები — TFEU მუხ. 354 *(PDF გვ. 192–193)*:

- შესაბამისი სახელმწიფო **არ აძლევს ხმას** და **არ ითვლება** ⅓-სა და ⅘-ში;
- 7(2)-ში **თავის შეკავება** გადაწყვეტილებას **არ აბრკოლებს**;
- 7(3)–(4)-ის კვალიფიციური უმრავლესობა — TFEU 238(3)(b): დარჩენილი წევრების **72%**, მოსახლეობის **65%**;
- ევროპარლამენტი — მიცემული ხმების **⅔**, რაც ამავდროულად შემადგენლობის **უმრავლესობაა** *(გაბრიჩიძე, სქოლ. 42 — ✅ სწორია)*.

⚖️ **ითვლება თუ არა თავის შეკავება? — C-650/18, *Hungary v Parliament* (2021).** ევროპარლამენტმა უნგრეთის წინააღმდეგ 7(1)-ის წინადადებას **2018 წლის 12 სექტემბერს** უყარა კენჭი: **448** — მომხრე, **197** — წინააღმდეგ, **48** — თავი შეიკავა; წინასწარ გამოცხადდა, რომ თავშეკავებულები **არ** დაითვლებოდა *(პარ. 12–13, PDF გვ. 4)*. დათვალეთ: 448 / (448 + 197) ≈ **69.5%** — ⅔-ზე მეტი; თავშეკავებულებით 448 / 693 ≈ **64.6%** — ⅔-ზე **ნაკლები**. უნგრეთმა რეზოლუცია გაასაჩივრა. სასამართლომ (დიდი პალატა) სარჩელი **არ დააკმაყოფილა**:

- **დასაშვებობა:** TFEU 269 სასამართლოს კონტროლს ზღუდავს მხოლოდ **საბჭოსა და ევროპული საბჭოს** აქტებზე; ევროპარლამენტის რეზოლუცია მასში არ არის → მოქმედებს ზოგადი TFEU **263** *(პარ. 32–33, 36, PDF გვ. 7–8)*.
- **არსი:** „მიცემული ხმა“ ნიშნავს მხოლოდ „**დიახ**“-ს ან „**არა**“-ს; თავის შეკავება ⅔-ის დათვლისას **არ ითვლება** — მაგრამ **ითვლება** მეორე მოთხოვნისას, რომ „დიახ“ შემადგენლობის უმრავლესობა იყოს *(პარ. 84–88, PDF გვ. 14)*.

> „...თავის შეკავება, თავისი ჩვეულებრივი მნიშვნელობით — მოცემულ წინადადებაზე პოზიციის დაკავებაზე უარი — ვერ გაუთანაბრდება „მიცემულ ხმას“.“
>
> *ორიგინალი:* „Since abstention must be understood in its usual sense as a refusal to adopt a position on a given proposal, it cannot be treated in the same way as a ‘vote cast’.“ — *C-650/18, ECLI:EU:C:2021:426, პარ. 84, PDF გვ. 14*

> „ნებისმიერ შემთხვევაში, შესაბამისი წევრი სახელმწიფოს ვალდებულებები ხელშეკრულებებით მისთვის კვლავ სავალდებულო რჩება.“
>
> *ორიგინალი:* „The obligations of the Member State in question under the Treaties shall in any case continue to be binding on that State.“ — *TEU მუხ. 7(3), PDF გვ. 18*

სასამართლო კონტროლი — TFEU 269: საბჭოსა და ევროპული საბჭოს მე-7 მუხლით მიღებულ აქტს სასამართლო ამოწმებს **მხოლოდ** შესაბამისი სახელმწიფოს მოთხოვნით, **მხოლოდ** პროცედურულ დებულებებთან მიმართებით; მოთხოვნა — **ერთ თვეში**, სასამართლო წყვეტს **ერთ თვეში** *(TFEU 269, PDF გვ. 159)*. ანუ: **რა** არის „სერიოზული დარღვევა“ — პოლიტიკური შეფასებაა, სასამართლო მას არ

ამოწმებს; **როგორ** მიიღეს — ამოწმებს. სასამართლომ ეს შეზღუდვა **ვიწროდ** განმარტა *(C-650/18, პარ. 31)*.

1ა. 📜 მუხლის ისტორია: ამსტერდამი → ნიცა → ლისაბონი

ხელშეკრულება	რა შემოიტანა	ვინ ადგენს	წყარო
ამსტერდამი (ხელმოწ. 2.10.1997) — TEU **F.1**	მხოლოდ **სანქციის** გზა: „სერიოზული და მდგრადი დარღვევის“ დადგენა → უფლებების შეჩერება. პრევენცია **არ არის**	**საბჭო სახელმწიფოს ან მთავრობის მეთაურების შემადგენლობით**, ერთხმად (⅓ წევრის ან კომისიის წინადადებით, EP-ის *assent*-ით); შეჩერება — საბჭო, QMV	OJ C 340, 10.11.1997, მუხ. 1(9), PDF გვ. 9
ნიცა (ხელმოწ. 26.2.2001) — TEU **7(1)**	**პრევენცია:** „სერიოზული დარღვევის აშკარა საფრთხე“ + რეკომენდაციები; სახელმწიფოს მოსმენა; „**დამოუკიდებელი პირების**“ ანგარიშის მოთხოვნა	საბჭო, წევრთა ⅘, EP-ის *assent*-ით; ⅓ წევრის, **EP-ის** ან კომისიის წინადადებით	OJ C 80, 10.3.2001, მუხ. 1(1), PDF გვ. 6
ლისაბონი — დღევანდელი TEU 7	7(2)-ში „საბჭო მეთაურების შემადგენლობით“ → **ევროპული საბჭო**; „პრინციპები“ (TEU 6(1)) → TEU 2-ის **ღირებულებები**; *assent* → *consent*	იხ. §1	TEU 7, PDF გვ. 18

ევროკავშირის საბჭოს ოფიციალური გვერდის თანახმად, „შუალედური საფეხური“ ავსტრიის **პოლიტიკური კრიზისის** შემდეგ შეთანხმდა — რომ სახელმწიფოს **გაფრთხილება** შეძლებოდათ უფლებების სრული შეჩერების გარეშე *(Council of the EU, „Timeline — Article 7: the story so far“, ბოლო გადახედვა 6.2.2025)*.

🔎 **წყაროს კრიტიკა — საბჭოს გვერდი ხელშეკრულებებთან:**

საბჭოს გვერდი წერს	ხელშეკრულების / აქტის ტექსტი
ნიცამ შემოიღო 7(1) — საბჭო მოქმედებს „**უმრავლესობით**“ (*„acting by a majority“*)	წევრთა **ოთხი მეხუთედით** (*„acting by a majority of four-fifths of its members“*) — ნიცა, PDF გვ. 6
ამსტერდამის მე-7 მუხლი — დარღვევა „TEU **მე-2 მუხლის ღირებულებებისა**“	ამსტერდამი: „F(1)-ში ნახსენები **პრინციპები**“; „ღირებულებები“ და TEU 2 — **ლისაბონიდან**
შეჩერდება ხმის უფლება „საბჭოში **და ევროპულ საბჭოში**“	7(3): „**ზოგიერთი** უფლება […] **მათ შორის** ხმის უფლება **საბჭოში**“ — ევროპული საბჭო ტექსტში დასახელებული არ არის (შესაძლებელია მხოლოდ „ზოგიერთი უფლების“ განმარტებით)
პოლონეთი: დაწყება **01/12/2017**, დასრულება **28/05/2024**	COM(2017) 835 — **20.12.2017**; წინადადების გაწვევა — **29.05.2024** (SWD(2024) 821, PDF გვ. 5)

➡️ ეს ზუსტად ის შემთხვევაა, რაც ABC-სა და წიგნებთან ვნახეთ: **ორგანოს საიტი ≠ ხელშეკრულება**. საიტი გვეუბნება, **რა მოხდა** (მოსმენების რაოდენობა, სტატუსი); ნორმა — მხოლოდ ტექსტიდან.

2. ⚠️ წიგნის შეცდომა: ⅓ და არა ⅔

გაბრიჩიძე 2023 **ორჯერ** წერს, რომ წინადადებას აკეთებს წევრი სახელმწიფოების „**ორი მესამედი**“ — 7(1)-ზე *(გვ. 34, პარ. 108)* და 7(2)-ზე *(პარ. 109)*. იგივეა 2012 წლის გამოცემაშიც (გვ. 32).

ხელშეკრულება:

> „On a reasoned proposal by **one third** of the Member States, by the European Parliament or by the European Commission…“ — *TEU 7(1)* · „…on a proposal by **one third** of the Member States or by the Commission…“ — *TEU 7(2), PDF გვ. 18*

ეს წვრილმანი არ არის: ⅔ = 18 სახელმწიფო, ⅓ = 9 *(26 წევრიდან, რადგან შესაბამისი სახელმწიფო არ ითვლება — TFEU 354)*. წიგნის ვერსიით, მე-7 მუხლის **დაწყებაც** კი თითქმის შეუძლებელი იქნებოდა.

3. რატომ არ მუშაობს მე-7 მუხლი — და რა ჩაანაცვლა

7(2) = ერთსულოვნება (შესაბამისი სახელმწიფოს გარეშე). **კითხვა:** რა მოხდება, თუ **ორ** სახელმწიფოს წინააღმდეგ ერთდროულად მიმდინარეობს პროცედურა? *(TFEU 354-ით გამორიცხულია მხოლოდ „შესაბამისი“ სახელმწიფო.)*

პრაქტიკა (ოფიციალური დოკუმენტებით):

- 🇵🇱 **პოლონეთი:** კომისიის დასაბუთებული წინადადება 7(1)-ით — **COM(2017) 835**, 20.12.2017. **2024 წლის 29 მაისს** კომისიამ პროცედურა **დახურა** წინადადების გაწვევით *(Rule of Law Report 2024, SWD(2024) 821, PDF გვ. 5)*. მანამდე — **ექვსი მოსმენა** საბჭოში (ზოგადი საკითხები) *(Council, „Timeline — Article 7“)*.
- 🇭🇺 **უნგრეთი:** ევროპარლამენტის დასაბუთებული წინადადება — **12.09.2018** *(P8_TA(2018)0340, OJ C 433, 2019, p. 66)*. პროცედურა **ღიაა** — საბჭოს გვერდის მიხედვით, **შვიდი მოსმენის** შემდეგაც *(Council, „Timeline — Article 7“, 6.2.2025)*; 2026 წლის 16 ივნისს საბჭოს (ზოგადი საკითხები) „მიმდინარე მდგომარეობის“ შესახებ აცნობებს. რეზოლუციის პარ. 3 დღეს განსაკუთრებით საინტერესოა: რისკის აღმოფხვრაზე პასუხისმგებელია „**ნებისმიერი** უნგრეთის მთავრობა […] თუნდაც ეს რისკი **წინა მთავრობების** გადაწყვეტილებების ხანგრძლივი შედეგი იყოს“.
- **არცერთ** შემთხვევაში საქმე 7(1)-ის **დადგენამდეც** კი არ მისულა — 7(2)-ზე რომ აღარაფერი ვთქვათ.

ამიტომ ევროკავშირმა **სხვა ინსტრუმენტები** განავითარა:

ინსტრუმენტი	რა	ვინ წყვეტს	მაგალითი
TEU 7	პოლიტიკური სანქცია	ორგანოები (⅘ / ერთხმად / QMV)	პოლონეთი (2017–2024), უნგრეთი (2018–)
TFEU 258 + TEU 19(1)	ხელშეკრულების დარღვევის სარჩელი — სასამართლოს დამოუკიდებლობა	**სასამართლო**	**C-619/18** *Commission v Poland* (2019) — მოსამართლეთა საპენსიო ასაკი
რეგულაცია 2020/2092 (პირობითობა)	ბიუჯეტის დაცვა კანონის უზენაესობის დარღვევისგან	საბჭო (QMV)	**C-156/21** *Hungary v Parliament and Council* (2022) — რეგულაცია ძალაში დარჩა
TFEU 258 + TEU 2	ღირებულებების **დამოუკიდებელი** დარღვევა	**სასამართლო**	**C-769/22** (2026) — კვირა 2

> „…TEU 19, რომელიც TEU 2-ში დადასტურებულ **კანონის უზენაესობის** ღირებულებას კონკრეტულ გამოხატულებას აძლევს…“
>
> *ორიგინალი:* „…Article 19 TEU, which gives concrete expression to the value of the rule of law affirmed in Article 2 TEU…“ — *C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531, პარ. 47, PDF გვ. 10*

C-156/21 — 7-ე მუხლი არ არის „ერთადერთი კარი“:

> „…უნგრეთის არგუმენტი, თითქოს ევროკავშირს კანონის უზენაესობის ღირებულების დაცვა **მხოლოდ** TEU 7-ით გათვალისწინებული პროცედურით შეუძლია, უარყოფილი უნდა იქნეს.“
>
> *ორიგინალი:* „…Hungary's line of argument to the effect that the value of the rule of law can be protected by the European Union only under the procedure laid down in Article 7 TEU must be rejected.“ — *C-156/21, ECLI:EU:C:2022:97, პარ. 163, PDF გვ. 42*

ზღვარი — პარ. 167–168: კანონმდებელი ვერ შექმნის **პარალელურ** პროცედურას, რომელსაც იგივე საგანი, მიზანი და ზომები აქვს; სხვა პროცედურები დასაშვებია, თუ სამართლებრივი საფუძველი არსებობს და ისინი მიზნითა და საგნით **განსხვავდება**. რეგულაციის მიზანია **ბიუჯეტის დაცვა**, „და არა კანონის უზენაესობის დარღვევების ბიუჯეტის მეშვეობით დასჯა“ *(პარ. 171)* → პარალელური პროცედურა **არ არის** *(პარ. 179–180, PDF გვ. 44)*.

პრაქტიკაში: საბჭომ 2022 წლის 15 დეკემბერს უნგრეთისთვის შეაჩერა კოჰეზიის რამდენიმე ოპერაციული პროგრამის ვალდებულებების **55%** *(Council Implementing Decision (EU) 2022/2506, მუხ. 2(1), OJ L 325, 20.12.2022)*. **2026 წლის 23 სექტემბერს** კომისიამ შესთავაზა ზომების **გაუქმება** — პირობები „აღარ არის შესრულებული“ *(COM(2026) 516 final, მუხ. 1–2)*; გადაწყვეტილება — საბჭოსია (QMV). ⚠️ 2026-10-05-ისთვის საბჭოს გადაწყვეტილება **არ გადამოწმებულა**.

IV. 🔒 დასაწყისის ამოხსნა — ბრიტანეთი სიაში, მაგრამ არა ევროკავშირში

1. წევრობას სია კი არა, 50(3) განსაზღვრავს.

> „ხელშეკრულებები შესაბამის სახელმწიფოზე **წყვეტს მოქმედებას** გასვლის შესახებ შეთანხმების ძალაში შესვლის დღიდან, ან, ასეთის არარსებობისას, 50(2)-ით გათვალისწინებული შეტყობინებიდან ორი წლის შემდეგ...“
>
> *ორიგინალი:* „The Treaties shall cease to apply to the State in question from the date of entry into force of the withdrawal agreement or, failing that, two years after the notification referred to in paragraph 2...“ — *TEU მუხ. 50(3), PDF გვ. 42*

50-ე მუხლი გასვლისთვის **ხელშეკრულებების შეცვლას არ მოითხოვს** — განსხვავებით 49-ისგან, სადაც მიღება „ხელშეკრულებების ცვლილებებს“ იწვევს და ყველა სახელმწიფოს რატიფიკაციას საჭიროებს. ბრიტანეთზე ხელშეკრულებებმა მოქმედება შეწყვიტა **გასვლის შეთანხმების ძალაში შესვლით** (**2020-02-01**, შეთანხმების მუხ. 185; წევრობა შეწყდა 2020-01-31-ის შუაღამეს CET) — მუხ. 52-ის ტექსტი კი ფორმალურად **არავის შეუცვლია**.

2. კონსოლიდირებული ტექსტი — სამუშაო ინსტრუმენტია. ის აერთიანებს ხელშეკრულებებსა და მათ **ფორმალურ** ცვლილებებს (PDF-ში ნიშნები ▼B, ▼A1, ►M...). ბრიტანეთის გასვლა ასეთი ცვლილება არ ყოფილა — ამიტომ სიაში რჩება.

> ✅ **პასუხი:** ბრიტანეთი წევრი **არ არის**. სამართლებრივი შედეგი 50(3)-იდან და გასვლის შეთანხმებიდან მოდის; სია 52-ში — ტექსტი, რომელიც არავის შეუცვლია. **მეთოდოლოგიური გაკვეთილი:** ნორმა ≠ სია; ყოველთვის იკითხე: **რომელი მუხლი წარმოშობს შედეგს?** (კვირა 2-ის კითხვა — „რომელი მუხლი?“ — აქაც მუშაობს.)

გადამოწმების კითხვები

1. TEU 49-ის **ორი** აბზაციდან რომელი ეხება ევროკავშირის ორგანოებს და რომელი — სახელმწიფოებს? რატომ არის ეს მნიშვნელოვანი ვეტოს თვალსაზრისით?
2. დაასახელეთ კოპენჰაგენის **სამი** კრიტერიუმი. რომელია ხელშეკრულებაში და რომელი — ევროპული საბჭოს „შესაბამისობის პირობებში“?
3. რა არის **მონაპოვარი** და რატომ ვერ „აირჩევს“ ახალი წევრი მის ნაწილს?
4. **კანდიდატის სტატუსი** — სად წერია? ვინ ანიჭებს?
5. TEU 50: რა ხდება, თუ შეთანხმება **ვერ** მიიღწევა? შეუძლია თუ არა ევროკავშირს გასვლის დაბლოკვა?
6. 50(4)-ის კვალიფიციური უმრავლესობა: რომელ მუხლზე მიუთითებს და რას ნიშნავს **72%** 26 სახელმწიფოსთვის?
7. Wightman: სამი პირობა გაწვევისთვის. რატომ უარყო სასამართლომ ევროპული საბჭოს ერთსულოვანი თანხმობის მოთხოვნა?
8. TEU 7: ვის **არ** შეუძლია 7(2)-ის წინადადების შეტანა, თუმცა 7(1)-ში შეუძლია?
9. გაბრიჩიძე 7(1)-ზე წერს „ორი მესამედი“. რას ამბობს ტექსტი და რა პრაქტიკული განსხვავებაა 27-წევრიან ევროკავშირში?

10. დაასახელეთ **ორი** გზა, რომლითაც ევროკავშირი კანონის უზენაესობას იცავს **მე-7 მუხლის გარეშე**.
11. რა არის **სკრინინგი** და **ნიშნულები**? ვინ ადგენს ნიშნულებს და როდის შეიძლება თავის დროებით დახურვა?
12. რატომ წერენ „გახსნილია ყველა **33** თავი“, თუ თავი **35**-ია?
13. ვინ ანიჭებს კანდიდატის სტატუსს — ევროპული საბჭო თუ საბჭო? რატომ პასუხობენ ამას ოფიციალური წყაროები სხვადასხვაგვარად?
14. C-650/18: რატომ ჰქონდა მნიშვნელობა, ითვლებოდა თუ არა **48** თავშეკავებული? რატომ შეეძლო სასამართლოს ევროპარლამენტის რეზოლუციის შემოწმება, თუმცა TFEU 269 კონტროლს ზღუდავს?
15. რა შეიცვალა მე-7 მუხლში **ნიცის** ხელშეკრულებით და რა — **ლისაბონით**?

წყაროები

პირველწყაროები (ღია, ოფიციალური):

- TEU / TFEU — consolidated versions (EUR-Lex CELEX 02016ME/TXT-20250315, consolidated **15.03.2025**) — TEU მუხ. 2, 7, 14–17, 49, 50, 52; TFEU მუხ. 120, 218(3), 238(3), 354.
- CJEU, Case C-621/18, *Wightman and Others v Secretary of State for Exiting the European Union*, 10 December 2018, ECLI:EU:C:2018:999 (Full Court).
- CJEU, Case C-619/18, *Commission v Poland (Independence of the Supreme Court)*, 24 June 2019, ECLI:EU:C:2019:531.
- CJEU, Case C-156/21, *Hungary v Parliament and Council*, 16 February 2022, ECLI:EU:C:2022:97.
- CJEU, Case C-650/18, *Hungary v Parliament*, 3 June 2021, ECLI:EU:C:2021:426 (Grand Chamber).
- TEU — OJ C 326, 26.10.2012 და OJ C 202, 7.6.2016 (მუხ. 2, 7, 49, 50 = კონსოლიდ. 2025); TEU (მაასტრიხტი), OJ C 191, 29.7.1992, მუხ. O; ამსტერდამის ხელშეკრულება, OJ C 340, 10.11.1997, მუხ. 1(9), 1(15); ნიცის ხელშეკრულება, OJ C 80, 10.3.2001, მუხ. 1(1); TFEU მუხ. 263, 269.
- European Council, Copenhagen, 7–8 April 1978, Conclusions, Annex D „Declaration on Democracy“; Copenhagen, 21–22 June 1993, SN 180/1/93 REV 1, პ. 7.A.iii; Madrid, 15–16 December 1995, Conclusions.
- European Parliament, Briefing No 23, *Legal questions of enlargement* (1998).
- Treaty amending, with regard to Greenland, the Treaties establishing the European Communities, OJ L 29, 1.2.1985, p. 1; Council Decision 2006/526/EC.
- European Council Decisions (EU) 2019/476, 2019/584, 2019/1810; Council Decision (EU) 2020/135; Agreement on the withdrawal of the UK, OJ L 29, 31.1.2020, p. 7 — მუხ. 126, 185.
- European Commission: COM(2020) 57 (5.2.2020); COM(2024) 146 (20.3.2024); COM(2025) 690 (4.11.2025); SWD(2025) 757 — Georgia 2025 Report; COM(2026) 334 (30.6.2026); COM(2017) 835; SWD(2024) 821; COM(2026) 516 (23.9.2026).
- European Council, EUCO 8/26 (19.6.2026); Council of the EU, press releases 14.7.2026 (მონტენეგრო, ალბანეთი, უკრაინა, მოლდოვა).
- European Parliament resolutions: P8_TA(2018)0340 (12.9.2018, OJ C 433, 23.12.2019, p. 66); P10_TA(2026)0077 (11.3.2026).
- Regulation (EU, Euratom) 2020/2092; Council Implementing Decision (EU) 2022/2506.
- European Commission, DG ENEST: *Enlargement glossary* და *Chapters of the acquis* (enlargement.ec.europa.eu, ნანახია 10.10.2026; ⚠ ნაწილობრივ მოძველებული).
- EUR-Lex, summary *Treaty on European Union — Joining the EU* (ნანახია 10.10.2026).
- Council of the EU, *Article 7 procedures* (ბოლო გადახედვა 8.7.2025) და *Timeline — Article 7: the story so far* (6.2.2025).

ღია სახელმძღვანელო:

- K.-D. Borchardt, *The ABC of EU Law* (European Commission, 2023), doi:10.2775/745544 — CC BY 4.0. გვ. 22–26.

სილაბუსის ლიტერატურა *(საავტორო უფლებით დაცული — ხელმისაწვდომია ბიბლიოთეკაში)*:

- გ. გაბრიჩიძე, *ევროპის კავშირის სამართალი*, მე-2 გამოცემა (2023), გვ. 28–35 (თავი IV — გაწევრიანება, გასვლა, უფლებების შეჩერება).
- გ. მირიანაშვილი, *ევროპის კავშირის სამართალი*, ნაწილი I (2022), თავი 3 (რეკომენდებული).